

Fenomen (ne)religioznosti u suvremenoj književnosti — Zbornik 2008, Diaspora croatica, knjiga br. 13, Hrvatski dušobrižnički ured, Frankfurt na Majni 2009, 160. str.

Ovih je dana svjetlo dana ugledao deseti po redu zbornik radova s godišnjih pastoralnih skupova hrvatskih pastoralnih djelatnika iz Zapadne Europe. U zborniku su predavanja sa skupa održanog od 6. do 9. listopada prošle godine u Bergisch Gladbachu kod Kölna. Objavljen je u izdanju Hrvatskoga dušobrižničkog ureda iz Frankfurta, u čijoj se organizaciji održavaju spomenuti skupovi. Tema je bila posvećena fenomenu (ne)religioznosti, kako stoji i u naslovu zbornika. U zborniku su dva predavanja mr. Josipa Grbavca iz Sinja o problemu Boga u suvremenoj književnosti i odnosu teologije i književnosti, predavanje akademika Josipa Bratulića iz Zagreba o ulozi staroslavenskog jezika i glagoljice, te dva predavanja dr. Vladimira Lončarevića iz Zagreba o religioznosti i katolicizmu te hrvatskom katoličkom pokretu i katoličkoj književnosti.

U predgovoru u ime izdavača delegat za hrvatsku pastvu u Njemačkoj fra Josip Bebić odgovara na pitanje o izboru teme skupa te ističe: »O ovoj temi do sada nismo razmišljali temeljito, kao i o njezinoj važnosti u suvremenoj hrvatskoj književnosti. Danas se sve više osjeća potreba za proučavanjem književnosti i kulture u teologiji, osobito u praktičnoj teologiji. Drugi vatikanski sabor, osobito u koncilskom dokumentu 'Gaudium et spes' ('Radost i nada'), u poglavlju o promicanju kulturnog napretka govori o potrebi dijaloga između vjere i kulture i važnosti književnosti za razumljiviji navještaj kršćanske poruke. Moderna književnost posljednjih desetljeća osobito je prikladna da preko problematiziranja jezika neposredno dopremo do čovjeka sadašnjice, neophodna je kao korektiv za svakog teologa, jer i teologija nužno koristi jezik kao medij svoga izražavanja.

Bavljenje poetskim tekstom vrlo je važno u ophođenju s Biblijom kao književnim djelom. Iako je suvremena književnost pretežno 'literatura nevjere, fatalizma i nihilizma', ona upravo kao takva 'provocira, ali producira vjeru'; na njezina do krajnosti radikalna i provokativna pitanja može dati odgovor samo teologija«.

U radu skupa sudjelovao je i gospičko-senjski biskup mons. Mile Bogović, koji je okupljene pozdravio u ime dubrovačkog biskupa mons. Želimira Puljića, predsjednika Vijeća Hrvatske biskupske konferencije i Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine za hrvatsku inozemnu pastvu. Pritom je istaknuo: »Mi biskupi podržavamo vaš rad i radujemo se svakom vašem uspjehu u pratnji svakog našeg vjernika kako ne bi izgubio ono što je dobro, a to su vjera i ljubav prema domovini«.

Mr. Josip Grbavac u predavanjima ističe kako su teologija i književnost dvije veličine koje se po samom svom podrijetlu ne mogu dijeliti, štoviše, povezane su na dvojak način. »S jedne strane velike religiozne tradicije pozivaju se na svete spise, koji imaju visoku književnu vrijednost: bilo da se radi o hebrejskoj i kršćanskoj Bibliji, ili o antičkim grčkoro Rimskim kulturnim spisima, o Kuranu ili o Bhagavad Giti ili Vedama. S druge strane sve nacionalne književnosti su izrasle u okvirima religija. Krštenjem se urastalo u kršćansku zajednicu, ali i u europsku kulturu.« Svi oni koji posljednjih nekoliko desetljeća prate književnost, teatar i film, jedva će u njima susresti govor o Bogu, o otkupljenju, o Crkvi, osim u iznakaženim slikama i karikaturi. Umjesto toga neumorno se prikazuje kaotično stanje u današnjem svijetu u svim varijacijama. Čežnja za oslobođenjem iz tog beznadnog stanja, čežnja za ispunjenim životom, zdravim okolišem, pravednošću, sretnim partnerstvom, oslobođenjem od krivnje, dostojnom smrću ipak nije umuknula. Zbog toga bavljenje književnošću i filmom, pa i u njihovu tmur-

nom, blasfemičnom ili opscenom izrazu, može jednom angažiranom recipijentu više kazati o našem svijetu nego što je ovaj kadar razabrati iz vlastitog iskustva, koje je uvijek ograničeno na jedan horizont, kazao je mr. Josip Grbavac.

Akademik Josip Bratulić ističe kako ima malo naroda koji su u svojoj kulturnoj i političkoj prošlosti prošli tako složen i jedinstven put — od davnih početaka do danas — kakav je prošao hrvatski narod. »Taj je put sav u znaku trojstvenosti. Hrvatski narod, i njegovi svećenici, Riječ su Božju slušali na svom jeziku. I svećenici i vjernici svakodnevne su molitve, razgovor s Bogom, molili na svom jeziku. Riječi Očenaša nisu se kroz stoljeća mijenjale, spajajući tako u jednoj molitvi, zahvali i nadi sve Hrvate, od vremena dolaska u Domovinu do danas. I reforma liturgije u XX. st., njezino ponarodnjenje nakon Drugoga Vatikanskoga koncila, dijelom je potekla od iskustva Crkve u Hrvata, gdje se u bogoslužju zajednički molilo, pjevalo u punom zajedništvu svjedočeći tako da je Evandjelje — Radosnu vijest živo i trajno pisutno među nama.«

U predavanjima dr. Vladimira Lončarevića stoji kako je u Hrvatskoj književnosti tijekom stoljeća, a naročito u 19. st., bilo različitih prijepora o stilsko-formalnim, tematskim, jezičnim i drugim pitanjima, no sve do kraja 19. st. u jednu se stvar nije diralo: u opravdanost vjersko-moralne prosudbe književnosti kao ni u opravdanost vjersko-moralnih inspiracija u gradbi književnih tema. »Tako je sasvim točna prosudba Božidara Petrača da se čitavom hrvatskom književnošću, i srednjovjekovnom, i onom od Marulića do početka 20. st. eksplicitno ili implicitno, neposredno ili posredno, u različitim stilskim formacijama, protežu (...) biblijske teme, kršćansko, katoličko pojmovlje i kršćanstvu vlastite vrijednosti.« Hrvatska katolička književnost, kako je i ovom prigodom »terminus technicus« nazivamo, nastajala je u okolnostima završnih sukoba velike

književne borbe, što se, okvirno uzevši, razvijala između 1898. i 1909. godine. Bio je to sukob »starih« i »mladih«, sukob zagovornika tradicijskog pogleda na književnost u njezinoj prije svega moralnoj, domoljubnoj i vjerskoj pedagoško-prosvjetno-pastoralnoj ulozi, koji su polazili od načela dotadašnje katoličke estetike u smislu »verum, bonum et pulchrum convertuntur«, odnosno »nije lijepo što nije dobro i istinito«, i onih koji su držali da se književnost ima osloboditi svakog »pritiska« i »tutorstva«, smatrajući kriterij ljepote ako ne jedininim, a ono vrhovnim kriterijem njezine prosudbe i njezina smisla. To je dakako vrlo pojednostavljena slika, s mnogo nijansi i preklapanja poetoloških, estetičkih, socijalnih, političkih i drugih shvaćanja književnosti i njezine javne uloge i službe, kazao je dr. Vladimir.

I ovaj, kao i prethodni zbornici, daje kvalitetan hrvatski inozemni doprinos razvoju hrvatske teološke misli, a njegovo grafičko rješenje i ovoga je puta uspješno ostvarila Romana Kašaj.

Adolf Polegubić

Željka Znidarčić (ur.), *Etika u medicinskoj znanosti. Radovi Simpozija »Etika u medicinskoj znanosti« HKLD-a, FTIDI, Biblioteka Donum Vitae, Knjiga 7, Zagreb 2009, str. 126.*

Prema u predgovoru ove knjige izrečenoj istini urednice, docentice dr. sc. Željke Znidarčić, dr. med., da je etika u medicinskoj znanosti tema o kojoj je potrebno više razmišljati i raspravljati, ova će knjiga biti zanimljiva ne samo medicinarima nego i svima koji se bave znanošću, posebno filozofima, teolozima, pravnicima, profesorima, vjeroučiteljima, sociolozima itd. Hrvatsko katoličko liječničko društvo toj je temi posvetilo simpozij, koji je u suradnji s Medicinskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu i s Akademijom medicinskih znanosti Hrvatske održan 29. listopada 2007. na Me-